

Om Mænd og Maskulinitetsforskning

Nyhedsbrev og information fra NeMM - Netværk for Forskning om Mænd og Maskuliniteter

NeMMs nyhedsbrev informerer om relevante aktiviteter og formidler diskussioner med særlig interesse for maskulinitets- og mandeforskningen i Danmark.

I dette nummer af nyhedsbrevet samler vi op på det seneste års aktiviteter i netværket på baggrund af årsberetningen fra maj måneds generalforsamling i NeMM. Derudover er hovedindholdet viet dels til anmeldelser af tre bøger med oplagt interesse for feltet. Det drejer sig dels om Simon S. Simonsens *Mænd Sundhed og Sygdom*, dels om Henning Bechs *Kvinder og Mænd* og endelig om Henrik

Jensens meget omtalte bog *Det faderløse samfund*, der her udsættes for en grundig kønsteoretisk oplyst læsning.

Endelig bringer vi en artikel skrevet af Niels Ulrik Sørensen, Center for Ungdomsforskning, DPU, der med udgangspunkt i det tværnordiske projekt om pornificering, diskuterer unge mænds brug af porno.

Velkommen til - og god læselyst!

Steen Baagøe Nielsen og Marie-Louise Holm

Indhold

Status for maskulinitetsforskning i Danmark, v/ Steen Baagøe Nielsen	side 2
Aktuelle arrangementer inden for forskning om mænd og maskuliniteter	side 5
Forskning om mænd og maskuliniteter - aktuelt i Norden	side 5
Anmeldelser og nye bøger	
• <i>"Mænd, Sundhed og Sygdom – Ronkedorfænomenet"</i> af Simon S. Simonsen Af Julia W. Dallerup	side 6
• <i>"Kvinder og Mænd"</i> af Henning Bech Af Morten Hillgaard Bülow	side 7
• <i>"Det faderløse Samfund"</i> af Henrik Jensen Af Marie-Louise Holm	side 10
Nye bøger til anmeldelse	side 13
Specialer og projekter om mænd og maskulinitet	side 14
Artikler og debat	
• <i>Krumspring for heteroseksualiteten</i> Af Niels Ulrik Sørensen	side 15
Om nyhedsbrevet og medlemskab	side 20

Status for maskulinitetsforskning i Danmark

Mandeforskningens og maskulinitetsforskningens forankring og institutionalisering i Danmark

Der er forsat ikke større tegn på en institutionel forankring af maskulinitets- og mandeforskningen, men små tegn, der viser, at forskningen fortsat etableres på forskellige institutioner. Det er f.eks. glædeligt, at der i år ud over NeMMs aktiviteter også har været afholdt et internationalt tredages ph.d.-seminar 'Masculinities – Discourses and Practices' på Freia, Aalborg Universitet, i foråret 2007. Her var også tre af NeMMs forskermedlemmer indbudt til at holde oplæg (Steen Baagøe Nielsen, Rasmus Præstemand og Kenn Warming). Endelig skal det også nævnes at Kirsten Gomard som vanligt holdt interessen ved lige i Århus ved at invitere Michael Kimmel til at give hovedoplæg på årskonferencen for Kønsforskningsforeningen i april.

NeMMs Arrangementer og aktiviteter fra maj 2006

Igen et år med en øgning i aktiviteterne siden foregående år, dels i NeMM, dels på maskulinitetsfronten generelt set.

Endnu engang har NeMM afholdt flere aktiviteter end det foregående år, hvilket har indvirket positivt på antallet af tilmeldte interesserede på mailing-lister og har forårsaget en stigning i antallet af netværkets medlemmer.

I efteråret 2006 afholdtes to seminarer på RUC:

Niels Ulrik Sørensen holdt 5/10 et oplæg med titlen *Bare billeder? Konstruktionen af køn, krop og seksualitet i unge drenges brug af porno og pornoagtige billeder*, og Steen Baagøe Nielsen holdt d. 6/12 om *Mænd og ægteskabsmigration – om danske mænds*

hverdag og vold imod kvinder fra Østeuropa og Asien.

I forår 2007 har vi haft tre seminararrangementer i samarbejde med Sociologforeningen, gennemført i København., nemlig med hhv. Thomas Johanssons oplæg *Superfædre*, Kevin Mogensens oplæg *Mænds steroidbrug*, samt Steen Baagøe Niensens oplæg *Mænds magt og afmagt i "kvindedominerede" arenaer.*

Særligt arrangementerne i København har været ganske godt besøgt (flere gange med 40-50 mennesker) og stor interesse og spørgelyst.

I efterårssemesteret 2007 vil vi arrangere 2-3 seminarer, hvoraf mindst ét bliver i København.

Vi har herudover haft en meget aktiv læsekreds med base på RUC, der har holdt seks møder over det seneste år med læsninger af centrale tekster indenfor feltet. Studiegruppen vil fortsætte sine aktiviteter i næste semester. (Interesserede, der ønsker at deltage i NeMMs studiegruppe, kan skrive en mail til kontakt@nemm.dk - for mere info se www.nemm.dk/studiegruppe).

Sekretariatssituationen for NeMM

Netværkets base og sekretariatskontor er fortsat på Institut for Psykologi og Uddannelsesforskning, RUC (tak for det!), men vi har haft god succes med arrangementer i København. Vi skal fortsat overveje også at have/finde en base i København for tilbagevendende NeMM-arrangementer fremover. Der er også fortsat brug for, at vi synliggør de arrangementer, som relaterer sig til feltet på landsplan.

NeMM har med Marie-Louise Holms sekretariatsfunktion og Sussis Zimmermanns

tilstedeværelse på kontoret taget yderligere et skridt mod professionalisering og centralisering, som man kan diskutere det ønskelige i, men som utvivlsomt har sikret den større aktivitet.

Meget af sekretariatstiden går fortsat med at redigere og forbedre NeMMs hjemmeside, der fortsat udvikler sig og modtager rigtig mange besøg. Og det har ved hjælp af nye midler fra NIKK (50.000 kr.) været muligt at forfølge ønsket om fortsat at udbygge netfunktionen med aktiviteter, profiler og ressourcer.

Vi har i løbet af året arbejdet på en mere fast skabelon for et nyhedsbrev. Nyhedsbrevet trænger til at blive etableret som et mere regelmæssigt udspil fra NeMM til interesserede i mande- og maskulinitetsforskning. Det kan hjælpe til at koordinere og synliggøre aktiviteter på feltet.

Relationer til kønsforskningsmiljøet i DK

NeMM har løbende kontakt til Koordinationen for Kønsforskning, idet vi fortsat deltager i baggrundsgruppen bag kønsforskningsskordinator Hilda Rømer. Med skordinatorpostens indlogering på Københavns Universitet er koordinationens aktiviteter også reduceret, så redaktionen af tidsskriftet *Kvinder, køn og forskning* (hvor Bente M. Olsen fortsat indgår fast) fremstår som en endnu mere central aktivitet for posten. Koordinationen arbejder med på længere sigt at etablere en ny såkaldt Stjernealliance mellem kønsforskningsmiljøerne i Danmark.

Idet koordinationen selvsagt også har varetaget nogen koordination af maskulinitetsforskning, har NeMM blandt andet gennem deltagelse i det såkaldte Koordinationsudvalg fulgt og bifaldet initiativer ifht. Forskningsstyrelsen, der skal sikre opbakning til denne alliance.

Foreningen for Kønsforskning i Danmark har holdt krisemøde og lider under manglende arbejdskraft og en strategisk udviklingsmulighed er at overveje et mere formaliseret samarbejde mellem NeMM og foreningen. Der er nu en stabilisering af medlemsantallet i foreningen (ca. 200), og man fortsætter den decentrale strategi, hvor man yder (organisatorisk) støtte til decentrale miljøer på de 5 gamle universiteter. NeMM har løbende kontakt med Foreningen for Kønsforskning, og vi har senest drøftet muligheden for at lave fælles arrangementer i det kommende år

Ligestillingsministeriets initiativer på mandefronten har i de forgangne år været beskedne. NeMM vil forsøge at opretholde en dialog med ministeriet, f.eks. gennem et årligt møde. NeMM indgår nu på listen over høringsparter til nye lovforsalg omkring køn/mænd.

NeMMs relation til de nordiske netværk, NIKK og nordisk ministerråd

Mannsforskningsskordinatorposten på NIKK (Nordisk Institut for Kvinne- og Kjønsforskning, Oslo) er nu nedlagt, og det program ved Nordisk ministerråd, der finansierede denne post, 'Mannsforskningssplatformen', er udløbet. I den forbindelse blev der i februar 2007 afholdt en mindre konference i Oslo, som skulle synliggøre relevansen af fortsatte initiativer på området. Arrangementet var velbesøgt, men der er ikke umiddelbart nye initiativer på feltet fra den front. Nogle aktiviteter (bl.a. mailinglisten mannsforskning@nikk.uio.no) er nu indlejrede hos bl.a. Rikke Hegnhøj på NIKK, men NIKKs økonomi er blevet beskåret kraftigt, så man ikke længere kan forvente de initiativer og støtte til f.eks. konferencer osv. fra en front, som ellers har været så samlende for det nordiske miljø.

Den institutionelle forankring af maskulinitetsforskningen er imidlertid lykkedes på flere kønsforskningssinstitutter i såvel Norge som Sverige, og der er i det

seneste år opslået flere professorater (Oslo, Linköping) på feltet.

Et resultat af den voksende institutionalisering er, at første nummer af NORMA (Nordisk tidsskrift for Maskulinitetsstudier) har set dagens lys – og nr. 2 er på vej. Der er udpeget en fast redaktionen under hovedredaktøren professor Ulf Mellström, Luleå/Linköping med NeMM-bestyrelsesmedlem Niels Ulrik Sørensen som dansk redaktør. Tidsskriftet er understøttet økonomisk af NIKK, der sikrer publiceringen indtil udgangen af 2008.

Der er brug for fortsat støtte af tidsskriftet efter 2009, og derfor er der brug for etableringen af en nordisk forening til afløsning af de uformelle netværk, som i mere end 10 år har organiseret nordiske konferencer og seminarer. Første skridt mod

en sådan forening blev taget ved mødet i Oslo i februar. Det kan være en klar udviklingsstrategi for NEMM at trække denne forening fremad, og f.eks. også søge at udbygge netsamarbejdet via hjemmeside etc.

Det har været diskuteret med NIKK at arrangere og afholde en nordisk mandeforskningskonference i København i efteråret 2008, som kan tænkes at fungere stiftende for en nordisk forening. NeMM må her være central aktør.

Fra beretning om NeMMs virksomhed det seneste år til general-forsamling den 31/05 2007, RUC

Steen Baagøe Nielsen
Formand for NeMM

Netværkets hjemmeside bliver yderligere omstruktureret og udbygget

NeMM har modtaget yderligere økonomisk støtte fra NIKK til at fortsætte sit arbejde med at opgradere og udbygge netværkets hjemmeside www.nemm.dk.

På siden findes allerede oplysninger om feltets mest aktive og anerkendte forskere i Norden og internationalt, relevante links til søgning af litteratur, institutioner og netværk, nyheder om netværkets aktiviteter og aktuelle konferencer og andre arrangementer inden for mande- og maskulinitetsforskningen. Desuden er der oprettet en række forskerprofiler af mange af netværkets danske medlemmer, samt profiler af de mest aktive nordiske forskere. Der er også mulighed for at

søge tematisk på, hvilke forskere, der beskæftiger sig med et bestemt emne inden for forskningsfeltet i Danmark og Norden.

Hjemmesiden vil i den nærmeste fremtid få nyt udseende, så den bliver mere læse- og brugervenlig, og der vil blive oprettet flere forskerprofiler. Medlemmer af NeMM og andre, der forsker i mænd og maskulinitet, som ønsker at få oprettet en forskerprofil på hjemmesiden, opfordres til at sende en mail til kontakt@nemm.dk, hvorefter NeMMs sekretær vil sende dem information om oprettelsen. Du kan også læse mere om, hvordan du får oprettet en forskerprofil på selve hjemmesiden under menupunktet "Forskerprofiler".

Aktuelle arrangementer inden for forskning om mænd og maskuliniteter

Arrangementer i Europa

5. Verdenskongres for mænds helbred og køn 21.-23. september i Wien

Den 5. verdenskongres for mænds helbred og køn afholdes i Wien, Østrig, d. 21.-23. september 2007, denne gang under titlen *Men's Health in Transition – From Practice to Prevention*. På kongressen præsenteres den

nyeste lægevidenskabelige forskning i mænds helbred og diskuteres kritisk af deltagerne. Der vil være oplæg, panel- og rundbordsdiskussioner samt symposia, så alle deltagere får mulighed for at deltage i diskussionerne.

Læs mere om kongressen på <http://www.wcmh.info/>.

Forskning om mænd og maskuliniteter aktuelt i Norden

NORMA - Nordisk tidsskrift for maskulinitetsstudier

NIKK udgiver i samarbejde med Universitetsforlaget i Oslo det første nordiske tidsskrift for forskning i mænd og maskuliniteter. Tidsskriftet er resultatet af et årelangt samarbejde mellem forskningsmiljøer i de nordiske lande og vil præsentere den nyeste forskning på området. NORMA er også et konkret resultat af Nordisk Ministerråds satsning på forskning om mænd og maskuliniteter. Tidsskriftet vil publicere på skandinaviske sprog, samt på engelsk. For mere information om abonnement og indhold i nr. 1 2006 læs her:

<http://wo.uio.no/as/WebObjects/avis.woa/wa/visArtikkel?id=33506&del=nikk>.

Afslutningskonference for nordisk projekt om unge og porno i Oslo d. 19/12 2006

Omkring 100 fagfolk, forskere, politikere og ungdomsrepræsentanter deltog i konferencen i Oslo, der afsluttede Nordisk Ministerråds toårige forskningsprojekt om unge og pornografi. Panelet, der diskuterede resultaterne, samlede deltagere fra områder, som har viden om og erfaring med ungdom

og pornografi. Interesserede i projektet kan læse mere på NIKKs hjemmeside:

<http://wo.uio.no/as/WebObjects/avis.woa/wa/visArtikkel?id=32026&del=nikk>

Projektets slutrapport kan bestilles her:

<http://www.norden.org/pub/sk/showpub.asp?pubnr=2006:749>

Konference i Oslo om mænd, ligestilling og velfærd d. 6. februar 2007

Nordisk Ministerråd og Barne- og Ligestillingsdepartementet i Norge afholdt d. 6/2 2007 nordisk konference om mænd og ligestilling i Oslo. Konferencens formål var at opsummere "Den nordiske forskningsplatform for mænd og ligestilling" (vedtaget af de nordiske ministre for ligestilling i 2003) og drøfte, hvilke fremtidige aktiviteter de nordiske regeringer, kommuner og arbejdsorganisationer kan iværksætte på området.

Læs mere om konferencen på NIKKs hjemmeside:

<http://www.nordkalender.org/nikk/arrangement.html?id=2623&back=index.html>.

Norsk survey om mænd, ligestilling og livskvalitet

For næsten 20 år siden gennemførte det norske Mannsrolleutvalget en survey om mænd og ligestilling, som var en del af grundlaget for gennemførelsen af fædrekvote ved fødsel ("pappamåned"). Nu ønsker Barne- og Ligestillingsdepartementet en opfølgning gennem en ny survey, som kan vise ændringer og nye tendenser siden dengang. Den nye survey, som skal gennemføres tidligt i 2007, vil gå til et repræsentativt udvalg, som denne gang omfatter både kvinder og mænd. Surveyen skal blandt andet belyse mænds forhold til arbejds- og forsørgerrollen, faderrollen, opfattelser af maskulinitet i medier og kultur, og livskvalitet og sundhed. NIKK samarbejder med Arbejdsforskningsinstituttet, Oslo, om gennemførelsen af den nye survey. Hensigten er blandt andet at sikre nordisk relevans og videreførelse. En bredt sammensat referencegruppe med deltagelse fra forskellige norske og nordiske miljøer bidrager til dette arbejde. Projektansvarlig på NIKK er Øystein Gullvåg Holter.

Ny forskningsoversigt om unge, køn og sport i nordiske massemedier

Nordisk ministerråds samarbejdsprogram for ligestilling 2006-2010 "Med fokus på køn er målet et ligestillet samfund" ønsker blandt andet at sætte problemstillinger på dagsorden indenfor området køn, kultur og kommunikation. For at bidrage til at skabe opmærksomhed om nordisk forskning på området har NIKK i samarbejde med det norske formandskab udarbejdet rapporten *Kön och sport i nordiska massmedier och ungdomars praktiker*. Rapporten sammenstiller viden om unge, køn, sport og medier og vurderer og peger på fremtidige kundskabsbehov inden for området. Oversigten indeholder en tematisk gennemgang af nyere nordisk forskning på området og en bibliografi fordelt på de enkelte nordiske lande og kan downloades eller bestilles her:

<http://wo.uio.no/as/WebObjects/avis.woa/wa/visArtikkel?id=34345&del=nikk..>

Anmeldelser og nye bøger

***Mænd, sundhed og sygdom - Ronkedorfænomenet* af Simon S. Simonsen**

Af **Julia W. Dallerup**, cand.scient.soc., Sundhedsfremme og sundhedsstrategier, Roskilde Universitetscenter.

Simon Sjørup Simonsen: *Mænd, sundhed og sygdom - Ronkedorfænomenet*. Forlaget Klim, 2006. 189 s., 224,10 kr.

Sygdom i mænds livsverden

Bogens omdrejningspunkt er samlet i spørgsmålet: "Hvordan konstrueres sundhed, sygdom og maskulinitet i mænds livsverden?"

(s. 9). På denne måde tildeles begreberne maskulinitet og det at være mand og sundhed og sygdom en væsentlig plads i mænds livsverden, hvor "[d]et ene begrebskompleks bidrager til konstruktionen af det andet og omvendt." (s. 9). Simonsen har valgt at undersøge konstruktionen ved at interviewe 13 mænd, der har erfaring med sygdom, og han har sammenholdt dette med den eksisterende teori. Det holdes hele tiden for øje, at mænd "indgår i en kultur og et samfund, og at deres beskrivelser og konstruktioner også hele tiden er sociale, dvs. nogle de deler med andre." (s. 11). Resultatet er, at der fremhæves en række problematikker ved, hvordan maskulinitet spiller ind på mænds håndtering af sygdom og sundhed.

Maskulinitet og håndtering af sygdom

Simonsen binder håndteringen af sundhed og sygdom sammen med graden af hegemonisk maskulinitet. De interviewede mænd er i analysen delt op i tre grupper efter graden af hegemonisk maskulinitet, der er bestemt af, hvor mange og hvor betydende beskrivelser mændene giver af isolationsdistancering og overreaktionsfokusering.

Hegemonisk maskulinitet er defineret som tildeling af betydning til følgende faktorer; dominant relation til mænd og/eller kvinder i arbejdet, kvinders subordination i henhold til mandens selvopfattelse i forholdet til kvinder og autonomi og kontrol som en fokus på evnen til at styre sit liv.

Distancering eller fokusering

”En ronkedor er en enlig hanelefant, som lever adskilt fra flokken.” (s. 89). Denne metafor har Simonsen valgt at bruge til at beskrive fænomenet i mænds håndtering af sundhed og sygdom, hvor de vælger at distancere sig. Denne distancering kan ske verbalt, socialt og mentalt, hvor de tre distanceringsmåder kan optræde samtidigt eller alene. Distancering ses dog ikke som noget entydigt, men kan enten komme til udtryk som ”den negative isolation” eller ”den positive autonomi” (s. 92). Den isolerende distancering bliver en negativ faktor for mandens sundhed, hvis han for eksempel vælger ikke at inddrage nogen i sygdomstegn, og dermed er der en fare for, at han for sent modtager hjælp. Omvendt kan distanceringen være udtryk for et krav om autonomi, hvor manden nægter at lade sygdom fylde det hele og fastholder, at for eksempel en diagnose kun er én del af hans liv.

Der kan også ske det, at mænd i stedet for at distancerer sig fra sundhed og sygdom vælger at være overdrevet fokuseret på dette. Den ene mulighed er, at der er tale om en engageret fokusering, hvor deltageren for eksempel bruger fokuset på sygdomstegn til en positiv

aktivering i henhold til, hvordan faresignaler bedst håndteres. Den anden mulighed omhandler en overreaktion, hvor manden er overdrevet optaget og nærmest negativt pacificeret af for eksempel disse sygdomstegn, som det ses hos hypokondere.

Mænds forsøg på at finde en balance

Teoretisk er bogen oplagt til et fag som sundhedsfremme, hvor bogen kan ses som en del af opgøret med en form for tankegang, hvor sygdom og sundhed opfattes som dikotomier. I stedet stilles sygdom op mod det at være rask, og sundhed stilles overfor usundhed. Alt i alt gives et interessant indblik i, hvordan mænd i mødet med sygdom søger at omdanne enten deres begreb om maskulinitet eller om sygdom og sundhed, således at der igen skabes balance i deres livsverden. Dette kan formentlig genfindes hos alle personer, der mødes af alvorlig sygdom, da en væsentlig ændring i en persons helbredstilstand indebærer en række ændringer i vedkommendes livsførelse. Ved at koble maskulinitet til sygdom og sundhed giver Simonsen et interessant bud på en forklaring på forskellene mellem mænd og kvinder inden for sundhedsområdet. Bogen kan dermed være med til at skabe et grundlag for videre arbejde med at sikre mænd en bedre adgang til sundhed, hvad enten det skal ske gennem omlæggelse af sundhedstilbud, information eller deres egen selvopfattelse.

Kvinder og Mænd af Henning Bech

Af Morten Hillgaard Bülow, stud. mag. i Historie og Filosofi, RUC

<http://www.nemm.dk/om/bestyrelse/morten-hillgaard-bulow>

Henning Bech: *Kvinder og mænd*, Hans Reitzels Forlag, 2005, 386 sider, 385 kr.

Forskellige fortællinger om køn

Efter en kritisk læsning af Bechs *Kvinder og mænd* må jeg gå til bekendelse: Den er god. Det er faktisk sjældent jeg har læst en så god fagbog. Ikke blot fordi Bech skriver flydende og medrivende (om end til tider lidt irriterende 'daglig tale'-agtigt og til tider lidt for hurtigt til at udtale sig om, hvad læseren nu tænker om det, han lige har skrevet), men især fordi dét, Bech ønsker med bogen, rent faktisk også lykkes. Og det er ellers ikke så få ting, bogen vil.

Første del af bogens tre dele er således dels en (historisk) introduktion til og dels en kritik af klassiske feministiske fortællinger. Her gennemgås patriarkatsteori, diskursanalyse og forhandlingsteori og deres respektive kritikpunkter. Som sådan ikke noget nyt, men en god introduktion til kønsforskningens udgangspunkt. Dette udgangspunkt viser Bech i anden del af bogen, som han kalder 'flere fortællinger', danner baggrund for og påvirker den nyere kønsforskning. Her gennemgås dekonstruktion, cyborgfortællinger og queerteori som nyere feministiske teorier, der forsøger at bryde med de klassiske feministiske fortællingers problemer, men ifølge Bech ikke helt lykkes. Tredje del er 'endnu flere fortællinger', hvor Bech forsøger at give kønsforskningen endnu tre fortællinger om køn at forholde sig til: En fortælling om magtforhold i pædofilidebatten i Danmark, der bryder med den traditionelle fortælling; en fortælling om kønsspil, hvor magt forsvinder, og ligeværd træder i stedet; og en fortælling om køn som eksistens og interesse.

Det kritiske blik vækkes

Teoriene er godt formidlet, og der ligger en klar argumentation i bogens opbygning. Man kan sige, at det er en bog *om* kønsforskningen, *for* kønsforskningen og *imod* kønsforskningen. Den udtrækker essensen af kønsteoriene fra 1970'erne, viser de gode pointer og derefter udviklingen af nye

og frugtbare teorier, der bygger videre på og udvikler kønsforskningen i positive retninger. Og så forholder den sig kritisk til alle disse teorier og kommer med andre og – mener Bech vist – bedre bud på teoretiske tilgange til køn. For selv om Bech forsikrer os om, at de 'gamle' teorier også har deres berettigelse, og at det ikke er meningen at opstille et teorihierarki, så kommer bogens opbygning til at give læseren en klar fornemmelse af, at når vi når til Bechs eksistentielle teori om køn i sidste kapitel, så er vi på det mest avancerede teoretiske niveau, der er tilgængeligt lige nu. Om man vil give ham ret, må man selv bedømme. Desværre var det for denne anmelder lidt et antiklimaks, men det vender jeg tilbage til. Hvor de første to dele af *Kvinder og Mænd* hænger godt sammen, kommer Bechs egne teorier til at stå lidt for sig selv, og kunne godt have brugt at blive sat mere i forhold til de foregående fortællinger og i forhold til hinanden. Dog er der ikke nogen tvivl om, at Bechs bog både indeholder meget spændende nye perspektiver og er vanvittigt provokerende for tilhængere af de kritiserede fortællinger om diskurser, queer, dekonstruktion osv.

Hele vejen igennem er Bech velreflekteret, og lige meget om man er enig med hans kondenserede fortolkninger af teorierne eller ej, føler man sig som læser også respekteret – der er ikke forsøgt at skjule noget eller manipulere læseren i det skjulte. Bech åbner læserens kritiske blik over for de forskellige fortællinger om køn, og samtidig får denne kritiske tilgang også den virkning, at man bliver kritisk reflekterende over for Bechs egen fremstilling og egne fortællinger. Når han nu fremstiller andres fortællinger om køn så klart og kritiserer dem, så må man da som læser også kunne finde noget at kritisere ved hans egne fortællinger? Jo, der er nogle enkelte kritikpunkter. Han gør det i øvrigt let at være enig eller uenig med ham både om det ene og det andet, når han skriver så eksemplarisk klart og tydeligt, hvad han mener og hvorfor.

Kønsforskningskritik

Egentlig burde alle hans tre fortællinger udlægges her, men der er kun plads til et par korte eksempler: For eksempel tager Bech fat i pædofilidebatten i medierne og kønsforskningen, som han viser indeholder markante elementer af mediehysteri og tabuisering. Argumentet bliver, at også kønsforskerne reproducerer hysteriet, som ifølge Bech ikke er rimeligt proportioneret i forhold til det faktiske problem. Bech rører her ved et tabuiseret emne, hvilket man godt kan mærke som læser, og han retter en hård kritik mod mediernes fokus på pædofili, og mod visse forskeres bidrag i debatten, som bedømmes som unuancerede og overdrevne. Han argumenterer velformuleret for, at selve dét, at der kommer så stort et fokus på pædofili som et problem, er med til at skabe problemer, hvor der ikke behøvede være nogle.

Et problem ved argumentationen er dog, at han er tæt på at underkende, at pædofili kan være et problem overhovedet. Det er lige før han siger, at hvis bare det var en kulturel accepteret praksis, så ville det ikke være et problem for børnene. Tæt på. Men han bliver på grænsen, og han får med sin argumentation udfordret læserens forståelse af det givne i visse moralske domme. Han udfordrer normernes og forforståelsens i forvejen fastlagte perspektiv, der begrænser mulighederne for, hvad man kan få ud af sit undersøgelsesmateriale, og som forskeren som autoritet er med til at reproducere i medier og politik. Det er en provokerende case, og man kan være uenig med Bech i hans konklusion omkring mediernes medvirken i at traumatisere ellers psykisk sunde børn, men det er svært at være uenig i hans påpegning af pædofilidebattens ensidighed og mulige negative konsekvenser.

Kønsinteresse og kastethed

Hans afsluttende fortælling om køn som interesse og eksistens er anderledes

kompliceret. Her taler Bech om begreber som 'ren kønsinteresse' og 'kastethed' ud fra en fænomenologisk, eksistentielistisk tilgang inspireret af Heidegger. Man kan i denne optik (altså hos Bech, ikke hos Heidegger) finde sig 'kastet' som køn: På et givent tidspunkt lige nu eksisterer man, er man 'kastet', som mand eller kvinde, og denne 'kastethed' kan man aktualisere og forholde sig til med større eller mindre interesse og refleksion. Bech pointerer, at en interesse i sig selv ikke nødvendigvis er dikotom eller hierarkisk i forhold til andre interesser, for som han lidt polemisk spørger (s. 329): hvad er det modsatte af wienerbrød? Begrebet 'ren kønsinteresse' dækker derfor hos Bech over en interesse for sit eget køn – herunder interessefællesskaber med folk af sit eget køn, såsom mandefodbold eller (kvinde?) make-up – som altså i Bechs optik ikke er dikotom eller hierarkiseret i forhold til det andet køn. Pointen er, at man som kønsforsker ikke behøver læse dikotomier og hierarkier ind i alle interesser, et menneske kan have, heller ikke interesser i at udforske, hvad det vil sige at finde sig kastet som det køn, man nu er kastet i på et givent tidspunkt og sted.

Her begynder læserens vågne kritiske blik dog at få øje på noget igen. Interesser kan vel også anskues som interesser for noget bestemt, som man værdisætter som bedre end noget andet, og som indeholder noget, som andre mulige interesser ikke gør? At man bedre kan lide fodbold end håndbold, og at fodbold har visse karakteristika, som håndbold ikke har, eller omvendt? Bechs argumentation er svær, og der synes at være visse steder, hvor man kan komme med indvendinger mod hans afvisning af, at sproget ikke giver en dikotom eller hierarkisk kønsforståelse. Når Bech således taler om interesse i at være kastet som kvinde i modsætning til mand, bliver der vel – qua de to muligheder, der præsenteres – tale om en dikotomi, kunne man spørge?

Sprogets betydning

Jeg er sådan set enig med Bech i, at der ikke *som en logisk nødvendighed* behøver være en dikotomi mellem begreberne mand-kvinde (eller maskulin-feminin for den sags skyld). Men at ignorere, at det i praksis bruges sådan, lige nu i Danmark på dette tidspunkt, synes at være på linie med at ignorere sprogets kulturelle og historiske forankring som sådan. Når man benævner sin interesse 'mande'fodbold, så giver det mening at spørge, hvorfor kønnet understreges og hvad interessen skal afgrænses fra. Make-up i sig selv er heller ikke kønnet, men hvis det benævnes 'kvinde' make-up, så er det en kønsmarkering, der spiller på en sproglig – kulturel og historisk – betinget dikotomi, der markerer en grænse og værdisætning for, hvem denne make-up er beregnet for. Bechs eksistentielle fokus på individets kastethed og interesse for sit eget køn er i mine øjne dermed i fare for at ignorere den sociale kontekst, som interesserne udspiller sig i, og de sociale konsekvenser for 'det andet køn', som ligger i den 'rene' interesse.

Når det er sagt, vil jeg stadig mene, at Bech gør, hvad han har sat sig for. Det, der lykkes bedst for *Kvinder og Mænd*, og som gør den anbefalelsesværdig for både nye og gamle inden for kønsforskningsfeltet, er, at den åbner op for en kritisk reflekteret, mangfoldigt perspektivrig og nuanceret åbenhed over for køn. På en måde er det et frigørende projekt, Bech er ude i: Det er meningen at rode op i den etablerede værktøjskasse og udgrænse spøgelseerne fra de 'gamle' fortællinger, samt at sætte et kritisk fokus på traditionel vanetænkning og forskningstilgange, der reproducerer dét, de kritiserer. Ved at skabe nye fortællinger provokerer han læserens forudfattede holdninger og forsøger at skabe rum til nye utraditionelle vinkler, der kan supplere de allerede eksisterende. Jo flere teoretiske perspektiver desto bedre, siger han til sidst i bogen – og man kan kun give ham ret.

Det faderløse samfund af Henrik Jensen

Af Marie-Louise Holm, stud. mag. i Historie og Filosofi, RUC

<http://www.nemm.dk/om/bestyrelse/marie-louise-holm>

Henrik Jensen: *Det faderløse samfund*.
People's Press 2006, 483 s., 349 kr.

Kulturkamp mellem faderlige og moderlige værdier

Den overordnede tese i Henrik Jensens stort anlagte og sidemæssigt omfattende bog *Det faderløse samfund* er, at der i det 20. århundrede i de vestlige samfund er sket et skift fra et samfundsliv med klar dominans af det, Jensen kalder "traditionelt faderlige værdier" til et samfundsliv med dominans af "traditionelt moderlige værdier". Tesen bygger videre på tanker, som Jensen formulerede i sin sidste bogudgivelse *Ofrets århundrede* fra 1998, om, at moderne vestlige mennesker er splittede og deres samfund er truet af opløsning pga. en kulturkamp, der siden oplysningstiden og særligt efter 1. verdenskrig har stået imellem to kulturelle værdisæt, der henholdsvis er centreret omkring pligt og menneskerettigheder. I *Det faderløse samfund* kæder Jensen denne opfattelse sammen med køn og hævder, at pligtkulturens faderlige værdier – "pligt, myndighed, hierarki, ansvar, skyld, behovsudsættelse, arbejdsomhed, lydighed, selvbegrænsning, rationalitet, sublimering" – er i defensiven i forhold til rettigheds-samfundets moderlige værdier – "omsorg, nærhed, umiddelbar behovs-tilfredsstillelse, inddragelse, følsomhed, kreativitet, terapi, oralt forbrug" (s. 9).

Skiftet fra den traditionalistiske faderlige pligtkultur til den moderne moderlige rettighedskultur hævdes ikke – som det oftest gøres i andre bøger, der argumenterer for at

vort samfund er blevet femininiseret, og at dette er noget negativt – at være forårsaget af kvindebevægelsen, Bøssernes Befrielsesfront eller de mange kvindelige pædagoger og lærere i det danske uddannelsessystem. Nej, Jensen mener, hovedårsagerne er formuleringen af menneskerettighederne efter den franske revolution i 1789 og deres store udbredelse herefter, samt det faderopgør, som sønnerne i den vestlige kultur har taget.

Og vi snakker ikke om 1960'ernes langhårede, hashrygende, guitarspillende sønner (skønt disse er arvtagere og videreførere af opgøret ligesom nutidens mobiltelefonringende og playstation-spillende unge mænd), men om de mandlige psykoanalytikers opgør med patriarkernes autoritet i 1920'erne. Jean-Jacques Rosseau og Friedrich Nietzsche nævnes kort som forløbere, men ellers er det især én bestemt person i kredsen omkring Sigmund Freud, der fokuseres på som hovedmanden, der formulerede den vision, der for alvor satte gang i det store faderopgør i kulturen: den karismatiske psykoanalytiker Otto Gross. Gross bruges som skræmmeeksempel på, hvor galt det kan gå, når sønner gør oprør mod fædre (på samme vis som Nietzsche ofte er blevet brugt af andre kristne forfattere), og hans kritik af kernefamilien og vision om et anarkistisk og matriarkalsk samfund fremstilles som roden til det onde, der er kommet sidenhen. Det er dermed ikke kvinderne, der har femininiseret samfundet, men mændene selv, nemlig de ukloge sønner, der har taget de moderlige værdier til sig og indført matriarkatet.

Et rigidt kristent kønssyn

Jensen analyserer i *Det faderløse samfund* ændringerne i familiestrukturen i moderniteten med særligt fokus på fader-sønforholdet. Bogen betegnes ikke af hverken Jensen eller forlaget som køns-, mande- eller maskulinitetsforskning, men som "en omfattende kulturhistorisk afdækning af

konsekvenserne af fader- og autoritetsvækkelsen i den vestlige verden" (bagsiden). *Det faderløse Samfund* kan dog ikke betegnes som et faghistorisk værk, men som en debatbog skrevet af en historiker. Eftersom bogen både bevæger sig inden for og argumenterer ud fra en idéhistorisk, kulturhistorisk og kønshistorisk ramme, og forfatteren er faghistoriker med en lang universitetskarriere bag sig, må det dog være legalt at anskue den kritisk ud fra en faghistorisk vinkel.

Anskuet som historisk værk er *Det faderløse samfund* problematisk på mange måder. Hovedproblemet ligger i bogens underliggende tese om at det, der er centralt i den vestlige verdens kulturhistorie er, at der har været en kamp imellem et faderligt og et moderligt værdisystem. Jensen fremfører her et dikotomt kønssyn, hvor (rigtige) mænd og (rigtige) kvinder er evige og absolutte grundlæggende modsætninger med forskellige egenskaber, evner og modstridende interesser. Yderligere karakteriseres det mandlige og maskuline som selvkontrol og garant for social orden, mens det kvindelige og feminines dominans medfører egocentreret amokløb i selvtilfredsstillelse og socialt kaos i kulturen. Det faderlige og moderlige værdisystem fremstilles dermed ikke som ligestillede alternativer, men i et hierarki, hvor det faderlige er "godt" og det moderlige "ondt".

I sin lange indledning lægger Jensen ikke skjul på, at bogen skrives ud fra et kristent protestantisk grundsyn, og det er rart at forfatteren så tydeligt bekender kulør og ikke lader læseren i tvivl om, hvilket verdenssyn, der er nøglen til forståelsen og fortolkningen af hans tekst. Men den kristne synsvinkel radikaliserer også bogens kønssyn betydeligt, idet de faderlige værdier flere steder bliver kædet direkte sammen med de kristne værdier, og de moderlige dermed fremstår som 'djevlelske'. Kort sagt hævder Jensen, at samfundet i høj grad er blevet faderløst, efter

at personer som Nietzsche erklærede Gud for død, og nu hersker den kvindelige eller ihvertfald kvindagtige Satan, så det hele er ved at gå ad helvede til. Da samfundets fædre på alle planer mistede deres autoritet, blev der vendt op og ned på værdihierarkiet, og der er ”ikke længere bindende moralske sigtelinier” i samfundet (s. 12 og 14). Det konkluderes at, ”[i]ngen kultur kan i længden eksistere som en rent sekulær størrelse” (s. 16), dog uden at dette underbygges med et eneste historisk eksempel, der kan understøtte udsagnet.

Bogen er gennemgående langt mere debatterende end analyserende, og hvad værre er står dens konklusioner overvejende som uunderbyggede, generaliserende påstande. Dette sammen med de alenlange citater, overfladiske historiske rids og unuancerede kønssyn virker langt mere irriterende end tankeprovokerende. Denne læser blev desuden hurtigt stærkt irriteret over *Det faderløse samfunds* litterære tone, der bedst kan karakteriseres som polemiserende og til tider ligefrem arrogant. Jensen hepper og buh’er konstant fra kulissen, og denne stil kommer hurtigt til at virke kværunderende.

Ahistorisk syn på fader-søn-forholdet

Det virker desuden noget tyndt at lade historien om Otto Gross stå som repræsentant for det sene 20. århundredes far-søn-relation og opgøret med den patriarkalske kultur. Gross’ historie er et ekstremt eksempel, der handler om en psykisk syg persons tanker, handlinger og menneskelige deroute. Det billede Jensen tegner af, at Gross’ tanker er blevet mainstream i vor kultur, fremstår som et retorisk greb, der gennem at reducere forskellige perioders opgør med faderautoriteter, fremstillet som kampen mellem pligt- og rettighedskultur, skal overbevise læseren om, at verden er af lave.

Når Jensen hævder, at nutidens sønner mangler faderfigurer for at finde brugbare livsstrategier i en verden domineret af

moderlighed, ignorerer han hele den udvikling, der har været i faderrollen siden slutningen af 1960’erne. Som kønshistorie og en undersøgelse af udviklingen i fader-søn-forholdet i den vestlige kultur, er *Det faderlige samfund* dermed direkte ahistorisk. Det virker som et paradoks af dimensioner, at Jensen hævder, at samfundet er blevet faderløst, når det først er inden for de sidste 40 år, at fædre reelt er begyndt at få et forhold til deres børn som andet end en sjældent nærværende, afstraffende og påbydende autoritet. Når Jensen siger, at nutidens sønner (døtrenes eventuelle behov ignoreres helt) mangler en faderfigur, må meningen derfor være, at den far, der i dag rent faktisk er til stede hos dem, mangler maskulinitet, dvs. ikke er en rigtig mand.

At give udtryk for denne holdning er i denne læsers øjne at udvise en grænseløs arrogance over for flere forskellige grupper: det er arrogant over for de kvinder, der tidligere i historien, men også ofte i dag, mere eller mindre har haft hovedansvaret for børneopdragelsen og har udfyldt både en omsorgsgivende og en grænsesættende rolle over for børnene. Det er arrogant over for sønnerne af disse mødre, som i Jensens bog skildres som mislykkede, umandige, feminiserede hankønsvæsner. Og det er arrogant over for de fædre, der har kastet sig ud i den svære opgave at påtage sig en historisk set ny faderrolle, og som ikke stiller sig tilfreds med rollen som skiftevis legeonkel og bussemand, men søger at basere faderskabet på et ligeværdigt forældreskab og en lige så tæt, kærlig og udvekslende relation med barnet, som mange kvinder har haft og har.

Amatøragtig kønsforskning

Det fader-søn-opgør i kulturen, Jensen analyserer, kunne også anskues på andre måder. F.eks. kunne man analysere det ud fra R.W. Connells nu klassiske teori om, at der i et samfund findes mange forskellige mænd

med forskellige maskuliniteter, der konkurrerer med hinanden om magten til at definere den ”rigtige” maskulinitet. Set i dette perspektiv, kunne man undersøge, hvordan fader-søn-forholdet havde ændret sig radikalt igennem den moderne vestlige historie, og tolke forholdet mellem Otto Gross og hans far samt den store gennemslagskraft af Gross’ teorier som eksempler på, hvordan Gross og mange andre psykoanalytikere i 1920’erne ud fra en marginaliseret maskulin position, søgte at udfordre en dominerende hegemonisk maskulinitet. Jensens brug af begreberne faderlige og moderlige værdisystemer giver indtryk af en (ur)kamp mellem Manden og Kvinden, mens et Connell’sk perspektiv ville sætte fokus på, at der findes mange forskellige mænd (og kvinder) med forskellige værdisystemer. Hvis Jensen havde bevaret sine oprindelige begreber om pligt- og rettighedskultur uden at kønne dem, ville hans analyse stå stærkere, da det – som hans eget

materiale viser – ikke er kønsbestemt, hvilket værdisystem, man tilslutter sig.

Selve Jensens bog kan i mine øjne forstås som et indlæg i kampen om at definere en hegemonisk maskulinitet, der bygger på en ultratraditionel kristen protestantisk kønsopfattelse. Han ignorerer i sin bog hele den moderne køns- og maskulinitetsforskning og fremfører et kønssyn, som mandschauvinister siden Platon har plæderet for og forsøgt at fremstille som medfødt og naturligt. Som det studie i maskulinitet, Jensens bog reelt er, afslører han sig dermed som en ren amatør uden nogen større viden om det fagfelt, han skriver sig ind i. Og det er en stor synd og skam, når der historisk kun er forsket meget lidt i udviklingen i far-søn-forholdet både idé- og realhistorisk.

Anmeld en bog for NeMM

NeMM søger personer, der har lyst til at anmelde aktuelle bøger inden for mande- og maskulinitetsforskning. Hvis du har lyst til at anmelde nye bøger eller har læst en bog, du mener, ville være relevant for læsere af NeMMs nyhedsbrev, er du velkommen til at sende en mail til kontakt@nemm.dk.

Du kan f.eks. anmelde en af nedenstående nyudgivelser, som vi har fået tilsendt til anmeldelse fra forlag. På fredage kan du komme forbi NeMMs kontor i 03.1.3 på RUC mellem kl. 9-15 og afhente den bog, du er interesseret i at anmelde. Bogen er naturligvis din, når du har afleveret en anmeldelse af den til os. Anmeldelser vil blive redigeret og bragt i NeMMs næste nyhedsbrev og på hjemmesiden.

Aktuelt har vi følgende bøger til anmeldelse:

Unge, Køn og Pornografi i Norden - Slutrapport (2006), Nordisk Ministerråd, Århus: Aka-print A/S.

Patrik Steorn: *Nakna Män. Maskulinitet och Kreativitet i svensk Bildkultur 1900-1915* (2006), Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.

Hanna Bertilsdottor Rosquist: *Lagom lika, lagom ulika. En diskussion om makt, retorik och bi-teoretiska/sexuella subjektiviteter* (2007), Riga: Bokförlaget h:ström - Text & Kultur.

Steen Baagøe Nielsen: *Mænd og Daginstitutionsarbejdets Modernisering* (2006), ph.d.- afhandling ved Institut for Uddannelsesforskning, Roskilde Universitetscenter.

Ann-Elisabeth Knudsen: *Seje drenge og superseje piger. Hjerne og hjerte hos de 10-18-årige* (2007), Århus: Schønberg.

Peter Brandt, Elisabeth Delin Hansen, Joanna Frueh og Laura Cottingham: *Peter Super-T-Art* (2007), København: Kunsthallen Nikolaj.

Adam Jones (red.): *Men of the global South - A Reader* (2007), London: Zed Books.

Rikard Jonsson: *Blatte betyder Kompis – Om Maskulinitet och Språk i en Högstadieskola* (2007), Stockholm: Ordfront.

Specialer og projekter om mænd og maskulinitet

NeMM vil gerne oprette en database over, hvilke projekter og specialer, der bliver udarbejdet i Danmark.

Hvis du skriver eller har skrevet speciale eller større projekt om mænd og/eller maskulinitet, må du derfor meget gerne skrive en mail til nyhedsbrevets redaktør på mail-adressen kontakt@nemm.dk. Send specialets/projektets titel og en kort beskrivelse af projektets formål og indhold (max. 10 linjer).

Udvalgte projekttitler fra RUCs basisuddannelser 2006-2007

Samfundet og mænd på barsel. Sam basis, RUC, 3. semester. – 95 s.

Resumé: Projektet er et komparativt studie af Island og Danmark og behandler mænd og omsorg set i forhold til barselorlov. Dette ses ud fra den samfundsmæssige konstruktion af maskulinitet, og hvordan denne skaber et spændingsfelt, som mænd på barselorlov må forholde sig til.

Specialer på RUC 2006-2007

Maskuliniteter og vold: Et kritisk blik på kulturelle konstruktioner. Kultur- og

Sprogødestudier, RUC, Modul 3, speciale.– 139 s.

Resumé: Diskursanalyse af interview med voldsudøvende mænd, krisecenterfrivillige samt behandlere af voldsudøvende mænd.

Parforhold og medier i en reflektiv modernitet - en undersøgelse af mænds refleksioner over samliv og medier. Psykologi, RUC, modul 3, Kommunikation, 2. kandidatmodul, speciale. – 193 s.

Resumé: Specialet undersøger den aktuelle status af parforhold i et bymiljø i Danmark. Forskningsinteressen fokuserer på det posttraditionelle intime forhold med særlig vægt på at undersøge påvirkninger og effekter af reflektiv modernitet og detraditionalisering. Gennem interviews med ni mænd mellem 34 og 37 år om deres dagligdag i parforhold, undersøges de sociale interaktioner i hvert parforhold.

Projekter og specialer fra RUC kan downloades fra Roskilde Universitetsbiblioteks hjemmeside fra http://www.rub.ruc.dk/rub/databaser/rap_fr.ht ml.

Artikler og debat

Krumspring for heteroseksualiteten – Når unge drenge støder på mandekroppe i massemedierne

Af Niels Ulrik Sørensen, cand. scient. soc., forsker ved Center for Ungdomsforskning, DPU. <http://www.nemm.dk/forskerprofiler/NUS>.

Artiklen har tidligere været bragt i NIKK-magasin.

Udfordring af den heteroseksuelle kønsnorm

Unge drenge foretager nogle gevaldige krumspring, når de støder på halv- og helnøgne mandekroppe i massemedierne. Med krumspringene forsøger de at undgå en positionering som homoseksuelle – og dermed befæste deres identiteter som heteroseksuelle. Men samtidig udfordrer de den heteroseksuelle kønsnorm, der gør en sådan befæstelse vigtig. Spredningen af halv- og helnøgne mandekroppe i massemedierne skaber således brydninger i kønnet, der både peger tilbage og fremad. Mod tradition og mod fornyelse.

I min undersøgelse af den køns-, krops- og seksualitetskonstruktion, der finder sted i unge drenges brug af porno og pornoagtige repræsentationer i massemedierne, belyser jeg de strategier, som unge drenge anlægger i mødet med de mandlige figurer i pornoen og de pornoagtige repræsentationer (Sørensen 2006). Undersøgelsen, der bygger på kvalitative interviews med drenge på 15 og 16 år, viser, at dette møde ingeni lunde glider ubesværet ind i drengenes køns-, krops- og seksualitetskonstruktion. Tværtimod skaber den en forstyrrelse, som de bruger betydelige ressourcer på at bearbejde. Det gælder især mødet med de mandlige figurer i de pornoagtige repræsentationer. Ifølge de unge

drenge spiller de mandlige figurer i den egentlige porno blot en birolle, hvis primære funktion er at skabe opmærksomhed om de kvindelige figurer – pornoens absolutte omdrejningspunkter. Dertil kommer, at drengene oplever, at de selv har kontrol over brugen af den egentlige porno. Den er noget de selv opsøger – ikke noget der opsøger dem.

Det pornoagtige i det daglige

Sådan er det ikke med de pornoagtige repræsentationer, der tilsyneladende er gledet ind i alle hjørner af massemedierne: hvad enten de vil det eller ej, støder drengene på det pornoagtige under deres daglige færd gennem massemedierne – på reklameposters på gaden, i musikvideoer på tv, på ungdomssites på internettet etc. Her anvendes således tegn og symboler, der på forskellig vis citerer pornoen – uden dog at være porno (Sørensen 2002, Månsson et al 2004). Der er ingen blottede kønsdele, ej heller nogen seksualakt. Men der er masser af hentydninger til kønsdele såvel som seksualakt. Ligesom der er masser af bar hud på kroppe, der minder om kroppene i pornoen.

Selvom den bare hud, ligesom i pornoen, overvejende tilhører kvindelige figurer, optræder stadig flere mandlige figurer i reklamerne, musikvideoerne og på ungdomssitesene. Og, ikke som i pornoen, blot for at understøtte opmærksomheden på kvinderne. De mandlige figurer får en stadig mere fremtrædende position i reklamerne, musikvideoerne og på ungdomssitesene (Edwards 1997, Mort 1998, Gill et al 2003). Det kommer derfor ikke som nogen overraskelse for drengene, når de støder ind i halvnøgne mænd under deres mediebrug. Alligevel kan det indimellem være lidt af en mundfuld at sluge. Ikke bare fordi de i almindelighed oplever det som problematisk

at støde på det pornoagtige, når de ikke selv har opsøgt det. Og det dermed sker i sammenhænge, hvor forældre, søskende mv. ligeledes kan være til stede. Også fordi konfrontationen med de mandlige figurer rækker ved noget afgørende i drengenes køns-, krops- og seksualitetskonstruktion: nemlig deres heteroseksualitet.

Mødes via heteroseksualiteten

I store dele af den moderne epoke har den mandekrop, der er blevet afbildet for at vække beskuerens seksuelle eller æstetisk sans, været henvist til den kulturelle periferi. Afbildningen af den seksuelt eller æstetisk appellerende menneskekrop har i vid udstrækning været en afbildning af kvindekroppen. Mænd derimod – de har kigget på denne afbildning. Arbejdsdelingen mellem kønnene har således været klar: kvinden har været det beskuede køn, og manden har været det beskuende. Og denne arbejdsdeling har været forbundet til en lang række andre kulturelle delinger mellem kønnene, som tilsammen har sikret mænds maskulinitet og kvinders femininitet. Som for eksempel delingen mellem følsomme kvinder og rationelle mænd, forbrugende kvinder og producerende mænd. Rækken af kulturelle delinger mellem kønnene synes uendelig (Hekman 1990, Harding 1991, Björk 1999).

I det omfang mænd og kvinder har forbrudt sig mod disse kulturelle delinger – og byttet rundt på feminint og maskulint – har de ikke blot skabt lidt kønslig forvirring. Næh – så har de antastet selve den moderne epokes heteroseksuelle norm. En udvanding af de kulturelle delinger mellem kønnene har været lig en destabilisering af heteroseksualiteten. Heteroseksualiteten har altså haft som en bærende præmis, at den – og kun den – byggede bro mellem kønnene. For at kunne få status som heteroseksuelle måtte mænd og kvinder således stå på hver sin bred – en maskulin og en feminin – og kun mødes via heteroseksualiteten. De kvinder og mænd, der

på anden vis bevægede sig over på det modsatte køns bred, blev udelukket fra heteroseksualiteten. Og skubbet ud i homoseksualiteten – den heteroseksuelle norms antitese (Butler 1993, Connell 1995).

Kompliceret balancearbejde

Når de unge drenge i min undersøgelse foretager nogle gevaldige krumspring i mødet med massemediernes pornoagtige afbildninger af mandekroppen, er det ikke mindst et forsøg på at undgå en feminisering og, med den, en homoseksualisering. Nok er det senmoderne samfund præget af en højere grad af fleksibilitet end det moderne: kvinder og mænd har stadig flere muligheder for at bevæge sig mellem det maskuline og feminine. En stadig større udvanding af de kulturelle delinger mellem kønnene er altså mulig – uden at det fører til et tab af heteroseksualitet.

Det er dog stadig sådan, at mænd overvejende forventes at være maskuline, og kvinder overvejende forventes at være feminine. De senmoderne mænd og kvinder er derfor kastet ud i et kompliceret balancearbejde, hvor bevægelserne mellem det maskuline og det feminine nøje må doseres, så mænd ikke bliver *for* feminine og kvinder *for* maskuline. Og dette balancearbejde handler stadig om at undgå tabet af heteroseksualitet, der altså fortsat er betinget af mænds kobling til maskulinitet og kvinders kobling til femininitet – om end disse koblinger ikke længere betragtes som absolutte (Firat 1994, Søndergaard 1996, Sørensen 2005).

Selvom de unge drenge er beskuere, når de støder på hel- eller halvnøgne mandekroppe i massemediene, og dermed umiddelbart positioneres som maskuline og heteroseksuelle i mødet med afbildningerne, så modarbejder genstanden for deres beskuelse – mandekroppen – denne maskulinitet og heteroseksualitet. Positioneringen som maskuline og heteroseksuelle forudsætter

nemlig ikke blot, at de unge drenge er dem, der kigger. Dem, de kigger på, skal endvidere være kvinder. Er de ikke det, risikerer beskuerpositionens maskulinitet og heteroseksualitet at blive vendt til femininitet og homoseksualitet. Og denne risiko forsøger de unge drenge at omgås ved forskellige slags krumspring.

”Er jo ikke til mænd”

Et krumspring består i at afvise en delagtighed i konstellationen mandlig beskuer/mandlig beskuet. Gennem dette krumspring afviser drengene muligheden for, at de kigger på mandekroppe. ”Det er ikke noget, jeg sådan har vildt meget lyst til at kigge på”, siger de. Eller mere humoristisk: ”Det var nok ikke et billede, som jeg ville have på min baggrundsskærm”. Og når det er tilfældet, er forklaringen, at ”jeg jo ikke er til mænd”, som en af drengene siger. Hvilket tilsyneladende gør det svært for dem overhovedet at forholde sig til afbildninger af mandekroppe: ”Nu har jeg svært ved at bedømme mænd, fordi jeg ikke er til mænd”, siger en anden dreng. En tredje dreng mener imidlertid, at billedet ville være ”interessant for en pige”. Beskuerpositionen feminiseres og homoseksualiseres tydeligvis, når afbildninger af kvindekroppe erstattes af afbildninger af mandekroppe. Hvorfor drengene, ikke overraskende, søger at undslippe en sådan positionering. Hvilket dog kan være svært, når de lever i en tid, hvor stadig flere hel- eller halvnøgne mandekroppe dukker op i massemedierne.

Hypotetisk køn som filter

De har derfor udviklet et andet krumspring, der ikke indebærer en fuldstændig afvisning af deres delagtighed i konstellationen mandlig beskuer/mandlig beskuet – samt en dertil knyttet negligering af deres evne til at forholde sig til de afbildede mandekroppe. Det andet krumspring har snarere karakter af en bearbejdning af denne konstellation, der

gør en sådan forholden sig mulig. Det sker ved brugen af hypotetiske køn. Brugen af hypotetiske køn indebærer, at drengene bearbejder konstellationen mandlig beskuer/mandlig beskuet ved enten at indsætte en hypotetisk kvindekrop i den fremstillede mandekrops sted eller ved at erstatte sig selv med en hypotetisk kvindelig beskuer. Konfrontationen med afbildningen af en mandekrop afføder på den ene side følgende reaktion: ”Hvis det havde været en pige, der stod der, kunne det godt have været forførende på mig”. Eller: ”Nej tak, ville jeg sige, hvis det havde været en pige”. Dvs. at den afbildede mandekrop erstattes af en hypotetisk kvindekrop. På den anden side kan konfrontationen også afføde reaktionen: ”Det er ikke sådan et billede, man bliver tændt af som pige”. Eller: ”Det er jo ikke det første, pigerne tænker på, når de ser en overkrop”. Dvs., at der indsættes en hypotetisk kvindelig beskuer i deres egen beskuerposition.

Ved på den måde at skifte kønnet på enten den beskuende (dem selv) eller den beskuede (den afbildede) undgår de unge drenge en direkte delagtighed i den feminiserende og homoseksualiserende konstellation mandlig beskuer/mandlig beskuet. Ikke ved at afvise den – men ved at indsætte hypotetiske køn som en slags filter, der forvrænger enten deres eget eller den afbildedes køn, så det bliver muligt for dem at forholde sig til den afbildede mandekrop. Og det gør de så. Når det hypotetiske køn først er indsat som filter i konstellationen mandlig beskuer/mandlig beskuet, går det hele således ganske glat. Så viser de unge drenge store evner udi analysen af de afbildede mandekroppe. Ja – analysen af disse kroppe går næsten lige så glat som analysen af afbildede kvindekroppe, der dog ikke forudsætter tilsvarende indledende krumspring. Drengene vurderer således, om kroppene er pæne/grimme; interessante/kedelige; tiltrækkende/frastødende; pornoagtige/upornoagtige etc. Ganske som de analyserer kvindekroppene – om end med et

kønsforvrængende filter (Sørensen 2006: 51-55).

Positionerer sig feminint

Brugen af dette kønsforvrængende filter indicerer på den ene side, at konstellationen mandlig beskuer/mandlig beskuet fortsat er problematisk pga. dens feminiserende og homoseksualiserende konsekvenser. På den anden side viser det, at det i nogen grad er muligt at omgås disse konsekvenser. Det interessante er ikke mindst, at denne omgåen i mindre grad synes at være orienteret mod en suspension af feminiseringen end af homoseksualiseringen. Drengene skifter jo blandt andet sig selv ud med en kvindelig beskuer, sætter sig i hendes sted, anlægger hendes optik etc. Og udviser dermed en evne til at glide ud af deres eget kønsperspektiv og ind i et feminint kønsperspektiv. De ser m.a.o. ud til at positionere sig feminint i deres bestræbelser på at undgå en homoseksuel positionering. Drengene adskiller det feminine og det homoseksuelle – og vælger altså det feminine frem for det homoseksuelle.

Drengene kan tilsyneladende ikke bryde både den feminisering og homoseksualisering, som ligger i konstellationen mandlig beskuer/mandlig beskuet. Men de kan bryde homoseksualiseringen ved at påtage sig feminiseringen. Og det gør de så, når de konfronteres med pornoagtige afbildninger af pornoagtige mandekroppe i reklameposters på gaden, i musikvideoer på tv, på ungdomsites på internettet. Selvom disse møder ofte kun varer få sekunder, så bliver møderne flere og flere, jo mere det pornoagtige spredes gennem massemedierne. Paradoksalt nok påtager drengene sig feminiseringen for at opretholde den heteroseksuelle kønsnorm, hvis fundament har været svælget mellem maskuline mænd og feminine kvinder. Spørgsmålet er naturligvis, om drengenes adfærd er et vidnesbyrd om den heteroseksuelle kønsnorms sidste skrøbelige krampetrækninger – eller dens uendelig evne

til at mutere og tilpasse sig nye samfundsmæssige udfordringer.

Spredningen af porno og pornoagtige repræsentationer i massemedierne er en sådan udfordring. Nok afbilder den egentlige porno såvel som de pornoagtige reklamer, musikvideoer og ungdomssites overvejende kvindekroppe. I den forstand befæster spredningen af pornoen og de pornoagtige repræsentationer blot den heteroseksuelle kønsnorms konstellation mandlig beskuer/kvindelig beskuet. Men selvom kvindekroppen fortsat er synligst, får mandekroppen stadig mere plads i de pornoagtige repræsentationer. Og mænd må i stadig stigende grad se sig positioneret som både beskuere og beskuede. Ligesom kvinder i øvrigt. For samtidig med, at mandekroppen i stigende grad bliver æstetisk og seksuelt blikfang, udvides også kvinders positioneringsfelt. Kvinder er for alvor blevet beskuere – og de kigger ikke mindst på mænd (Bordo 2000, Sørensen 2005).

De unge drenge i min undersøgelse vokser op i et senmoderne samfund, hvor mænd er noget, man kigger på. Nok foretager de nogle gevaldige krumpring, når de selv skal kigge på mænd. Mænd som æstetisk og seksuelt blikfang virker stadig forstyrrende. Ikke desto mindre peger undersøgelsen på, at de unge drenge i nogen grad også tænker på sig selv som sådan. Drengene er ikke bare bevidste om, hvordan andre oplever deres æstetiske og seksuelle fremtræden. De måler og vejer ligeledes sig selv med udgangspunkt i denne (Sørensen 2006: 55-61). Spredningen af halv- og helnøgne mandekroppe i massemedierne sætter altså ikke bare drengene i en ny position som beskuere – men også i en ny position som beskuede. Min undersøgelse viser, at de heller ikke indtager denne position uden at foretage nogle gevaldige krumpring. Den heteroseksuelle kønsnorm og dens kulturelle delinger mellem kønnene har stadig et greb om de unge drenge. Spørgsmålet er, om grebet er ved at løsnes.

Referencer

Björk, Nina (1999): *Sireners sang. Tankar kring modernitet och kön*. Stockholm: Wahlström & Widstrand

Bordo, Susan (2000): *Mandekroppen*. København: Tiderne skifter

Butler, Judith (1993): *Bodies that Matter. On the Discursive Limits of "Sex"*. New York: Routledge

Connell, R.W. (1995): *Masculinities*. Cambridge: Polity Press

Edwards, Tim (1997): *Men in the Mirror. Men's Fashions, Masculinity and Consumer Society*. London: Cassel

Firat, A. Furat (1994): "Gender and Consumption: Transcending the Feminine?", i Janeen Arnold Costa (red.), *Gender Issues and Consumer Behaviour*, Californien: Sage Publications Inc.

Gill, Rosalind, Karen Henwood og Carl McLean (2003): "A Genealogical Approach to idealized Male Body Imagery", i Judith Still (red.), *Men's Bodies*, specialudgave af *Paragraph* 26, nr. 1 og 2 (marts-juli 2003), Edinburgh: Edinburgh University Press

Harding, Susan (1991): *Whose Science? Whose Knowledge? Thinking from Women's Lives*, Buckingham: Open University Press

Hekman, Susan J. (1990): *Gender and Knowledge. Elements of a Postmodern Feminism*, Boston: Northeastern University Press

Mort, Frank (1996): *Cultures of Consumption. Masculinities and Social Space in Late Twentieth-Century Britain*. London: Routledge

Månssonm Svend-Axel og Peder Söderlind (2004): *Sexindustrin på nätet. Aktörer, innehåll, relationer och ekonomiska flöden*. Stockholm: Égalité

Søndergaard, Dorte Marie (1996): *Tegnet på kroppen. Køn: Koder og konstruktion blandt unge voksne i Akademia*. København: Museum Tusulanums Forlag

Sørensen, Anette Dina (2002): "Pornografi ad bagdøren" i *Ungdomsforskning* nr. 2. Roskilde: Center for Ungdomsforskning, Roskilde Universitetscenter

Sørensen, Niels Ulrik (2005): *Meget mere end metroseksuel. Krop, køn og identitet blandt unge mænd i den senmoderne massekultur*. Roskilde:

Forskerskolen i livslang læring, Roskilde Universitetscenter

Sørensen, Niels Ulrik (2006): *Konstruktion af køn, kroppe og seksualiteter i unge drenges brug af pornografi og mainstreamet pornografi*, København: Center for Ungdomsforskning, Learning Lab Denmark, Danmarks Pædagogiske Universitet

Om nyhedsbrevet og medlemskab

Dette netbaserede nyhedsbrev har til hensigt at formidle nyheder om NeMMs arbejde samt andre nyheder, der set fra redaktørens og netværksstyrets bord er væsentlige at præsentere og diskutere i det danske miljø omkring maskulinitetsforskning, mandeforskning eller kønsforskning. Vi ønsker at formidle information til dig, som søger indsigt eller information om denne forskning, eller blot er engageret i mænds forandringsprocesser eller i mænds håndtering af ligestillingens udfordringer.

Nyhedsbrevet kan frit printes af medlemmer af NeMM. Det er for tiden gratis at melde sig ind i netværket (se s. 4), og du må herefter meget gerne sprede nyhedsbrevet til alle, som kunne være interesserede. Du må også gerne sende navne og mail-adresser på forskere, ph.d.-studerende, studerende eller andre, du mener, kunne være interesseret i at modtage nyheder fra NeMM.

Nyhedsbrevet distribueres endvidere til biblioteker og diverse institutioner, der for en pris af 400 kr. pr. år frit kan printe et antal nyhedsbreve. Pengene hjælper med til at finansiere de nødvendige udgifter i forbindelse med produktion af nyhedsbrevet, herunder de mindre udgifter, der er ved at arrangere NeMMs seminarer, konferencer og andre arrangementer – et arbejde, der i øvrigt er frivilligt fra oplægsholdernes side.

Vil du fortsat have NeMMs nyhedsbrev elektronisk, og er du endnu ikke på vores mailing-liste, kan du sende din e-mail-adresse til redaktøren på kontakt@nemm.dk. Via denne mail kan du i øvrigt altid få kontakt til netværket. Ønsker du ikke at modtage flere nyhedsbreve, så send også venligst en mail.

Det er intentionen, at nyhedsbrevet skal udkomme halvårligt. Men det beror først og fremmest på jeres bidrag som forskere og forskerinspiranter, der arbejder med

problemstillinger inden for mande- og maskulinitetsforskning. Så har du interessante informationer, projekter eller initiativer i gang, så lad os – og andre – høre om dem ved at bidrage til nyhedsbrevet. Du kan læse på de foregående sider, hvordan du kan gøre dette på adskillige måder.

Gratis medlemskab af NeMM indtil maj 2008

Det blev besluttet på NeMMs generalforsamling, at alle, der ønsker det, kan blive gratis medlemmer af NeMM fra maj 2007 til næste generalforsamling i maj 2008.

Som medlem i NeMM har du mulighed for at deltage i alle netværkets aktiviteter og bestyrelsesmøder. Du kan drage fordel af vores netværksmuligheder og mødes og/eller kommunikere med andre forskere i ind- og udland. Hvis du er forsker, har du mulighed for at få en forskerprofil på netværkets hjemmeside og uploade tekstfiler, du mener, kunne være interessante for andre i netværket. Desuden vil du naturligvis stadig få tilsendt aktuel information indenfor området via NeMMs nyhedsbrev.

Ønsker du at være medlem af NeMM, skal du blot skrive en mail til kontakt@nemm.dk med oplysninger om dit fulde navn, titel (f.eks. studerende, cand.mag., lektor e.a., samt hvilke fag du beskæftiger dig med, eller anden titel), navnet på den institution, du er tilknyttet (eller evt. selvstændig, o.a.), samt dine mest brugte mail-adresser.